

GONDOLATOK VILÁGHÁBORÚRÓL ÉS A VILÁG BÉKÉRŐL

ÍRTA

THIRRING GUSZTÁVNÉ
WAISBECKER IRÉN

BUDAPEST

HORNÝÁNSZKY VIKTOR M. KIR. UDVARI KÖNYVNYOMDÁJA

1922

Gondolatok a világháborúról és a világbékéről.

I.

A legyőzöttek, a letiportak feleszmélnek, ha baráti hangokat hallanak, még ha messziről, a vizeken túlról jönnek is azok. Amerika után Olaszország, részben tán önérdékből. és Anglia barátságosabb hangokat hallat velünk szemben, és bár minden meg fog történni ellenségeink részéről, hogy az angolok s az olaszok jó szándékát elgáncsolják a legyőzött népekkel szemben, mégis a legkisebb segítséget is hálával kell fogadnunk, a legcsekélyebb alkalmat is meg kell ragadnunk szempontjaink megismertetésére.

A rettenetes háború után bekövetkezett rettenetes béke következményeit egyenlően érzik győzők, legyőzöttek, semlegesek.

A győzők elsősorban kereskedelmük, iparuk, forgalmuk pangásában; a semlegesek, kik a legyőzött népek vállalataiban mint részvényesek szerepeltek, kik állandó összeköttetésben álltak velük, épp úgy le vannak sújtva, mintha háborút vesztek volna ők is.

A legyőzöttek sorsát mi ismerjük legjobban.

Igen kis haladást látunk Anglia felfogásában, amely először akarja összehozni a győzteseket, a semlegeseket, a legyőzötteket — csak kereskedelmi és pénzügyi tárgyalá-

sokra ugyan, de e tárgyalások feltétlenül összefüggésbe kerülnek oly kérdések komplexumával, amely kérdések élénk fényt vetnek az összes francia békék tarthatatlanságára.

A békék hátrányos, az egész világra nézve hátrányos befolyásait eliminálni a békekötések fenntartásával, az magyarán mondva fából vaskarikacsinálás volna, mintha aranyat akarnának nyerni sárból.

Ez új megbékélés útjának koncepciója tehát már ebben hibás, de ha konferenciáról konferenciára akarnak menni, talán eljutnak a baj ősforrásához is.

Anglia saját területén keserű tapasztalatokkal beszélhet a konferenciákról: a szó szoros értelemben háborút vitt határain belül, oly belháborút, amelyben az angol katonaság, az angolok egyáltalában állandó veszélynek, vérvesztésnek voltak kitéve.

Ha sikerült az írekkel úgy megbékélnie, hogy e zavarok megszűnnek, akként azonban, hogy a szerencsétlen ír nép egészségesebb fejlődési viszonyok közé kerül (mert amint most mi vagyunk Európa páriái, úgy eddig ők voltak pusztulásra kárhozható), ha ez sikerül, akkor, de csak akkor jogosult Anglia vezetőkezekkel belenyúlni a béke-problémák tömkelegeibe. És akkor hozzájuk fordulhatunk segítségért mi, akiket erős, egészséges szervezettel a kihalásnak szántak ezen békék.

Vannak egyének, vannak népek, melyek szinte észrevétlenül termelik értékeiket, mint a csendes kagyló gyöngyeit.

Tiporjátok a mélységekbe e kagylót, telepítsetek korszoktat, gyilkos pókokat, vérszopó piócákat helyükbe, és e gyöngyök, az egész világ haladására fontos értékek, elvesztek örökre.

II.

Ranke, a német történétíró, a népek fejlődési menetét akként látta, hogy összefüggésük mind szorosabb lesz, akár háborúban, akár békében, és nincs válaszfal e Glóbuszon.

E gondolat igazságát érzik át mind a győzők is, de a franciák még nem akarják beismerni azt, hogy e gondolat híján a levegőbe, azaz az enyészetbe építették a békéik babiloni tornyát!

A francia békék szelleme is oly időbe való visszaesés, amikor primitív lények dőreségből mindent megsemmisítve, önmagukat is megsemmisítették.

Newton néhány száz év előtt a természet törvényeit fürkészve kimutatta, hogy a kis földgömb ugyanazon törvényeket követi, mint a világok bolygói, égitestjei, a kis kavics azon törvény alapján vonzódik a földhöz, amely törvény a bolygókat vonzza a naphoz.

És e név egyik mostani viselője először kérdi az angol felsőházban, szerencsétlen hazánkkal szemben elkövetett igazságtalanságokat elmondva, hogy más törvények alatt állnak-e a legyőzött népek, más törvények alatt a győzők? És a felsőház vitájában többek ajkán is olyan fejjegetések hangzanak el, melyek oda konkludálnak: Más nemzetközi törvények vannak-e legyőzött királyok és le nem győzött királyok számára? Sőt a görög király új kivételt alkotott? Vannak-e nemzetközi törvények, amelyek segítségével népek megaláztatnak, királyok száműzetnek?

E nemes lordokban *Newton* szelleme élt, aki egy és ugyanazon törvényt látott meg a kis föld erejében, egy és ugyanazon törvényt a világűr végtelenségeiben. És ennek a törvénynek emlékére mondjuk:

Nemzetközi jog törvénné csak akként válhat, ha minden kultúrnép egyenlő jogán alapszik; nemzetközi areopág-

nak létjogosultsága pedig csak akkor van, ha egyenlő jog alapján egyenlő értékű törvények alkottatnak meg mindnyájunk számára, győzők, legyőzöttek, semlegesek számára egyaránt. Mert az egyenlőtlességnek egyenlő visszahatása van az összes kultúrállamokra egyaránt, úgy hogy a semlegesek például egyenlően szenvednek a szenvedőkkel. Népligák, világbéke-konferenciák, amelyekből egyes tagokat kizárnak, amelyeken a vádlottakat, az érdekelteket meg sem hallgatják, atavisztikus visszaesésnek tekintendők oly ősidőkre, amelyekben a bestia dőre gyilkolási vágyból mindent megölt maga körül, mindent tönkretett. Így élelem híján önmagát is elpusztította.

Minden nemzetközi összejövetel, mely rablóvá lett és rabbá tett népek közt erőszakosan létesült, a bestia jogalapján áll és a keresztény felfogáshoz nem méltó.

III.

Van-e oly kodifikátor, ki a győző és legyőzött elve szerint rendez el a jó és rossz törvényét az összemberiség számára ?

Minden jó, ami a győzöttől ered. minden gonosz, ami a legyőzöttől ered.

Wilson addig gondolkodott ezen a problémán, hogy a jó és gonosz ezen értelmezése hogyan egyeztethető össze az ő világokat boldogító elveivel, míg kissé belegabalyodott e problémákba. Ám minden hasznossági elv mellett, amelyhez megnyugtatóan folyamodott, felismerte a győzők eljárásának veszélyes, sőt végzetes folyamányait.

Pedig lehetséges, hogy őszinteség is volt Amerika szándékában a világbékével. Mert Amerika, elsősorban az Egyesült-Államok, a békés megoldást kereste és kerestette bírói eljárással sok ügyben — mely háborúhoz vezethetett

volna — és Dél-Amerikával szemben a fölényét, mint békebíró, nem egy esetben ki is mutatta. Azért viszont a kardhoz is nyúlt, ha az elintézésnek ez a módja látszott jobbnak.

Az Egyesült-Államok szerepe a Déli-Államokkal szemben az erősebb jogán, de hozzá lehet tenni egészben véve, az igazságot szem előtt tartó erősebb jogán alapszik.

Ezzel szemben az úgynevezett kis Entente, mely maga közé szorította a prédául odavetett Magyarországot, azt kirabolva, kizsákmányolva, megfosztva minden bányájától, minden munkalehetőségétől, nem az erősebb és igazságos célokkal fellépő erősebb jogán áll; ez az alacsony, a megsemmisítést célzó jog az őskori bestiajog, és valódi leplezetlen bestiajognál fogva a lefegyverzettel szemben fegyverrel és túlerővel törvényeket hoztatnak, töröltetnek, amelyeket az igazságon alapuló nemzetközi konferencia vagy törvényszék a gyengébb, a fegyvertelen elnyomott kényszerhelyzeténél fogva semmisnek kell hogy tartson és kijelentsen.

A trianoni békeszerződés aláírása épp oly kényszerhelyzetben történt és ugyanazon bestiajogon alapuló erőszakos nyomás által előállt kényszerhelyzetben történt, mint a legutóbbi megaláztatások.

Amikor a gyengén védhető és rossz lia tárok átlépéséről van szó, melyek egy nap leforgása alatt átléphetők, nem lehet felirati javaslatokkal, átiratokkal lassan dolgozó népligákhoz fordulni; míg ezek válaszolnak, esetleg a megmaradt kis. csonka ország teljes tönkretételét regisztrálhatják.

A bestiajognak nevezhető megsemmisítési akarat diktálta azt a békét, amely a Nagy-Magyarország terheit a csonka országnak vállaira akarja rakni. Amely fát követel és az erdőt elveszi, amely fémeket követel és az ércbányákat

idegennek adja. E béke koncepciója olyan, mintha örültek házából kiszabadultak tákolták volna össze. Népnak, amelynek szüksége nincs fára, mert bőségben van fája, köve, odaadja Nyugat-Magyarországot erdőségeivel; a csehnek, melynek szene, érce van, odaítéli Magyarország érceit; az oláhnak, aki lámpával keresve egy egyetemre való tanárt sem talál, odaadják Kolozsvárt; a horvátokhoz, kiknek gyűlöletes a szerb, ad a délvidékből, hogy a gyűlölködő erejét gyarapítsa A magyarság, mely mintaszerűen kezelte folyamrendszerét, ki van most zárva e munkálatokból; mit törődik a kultúrvilág, ha árvizek árasztják el a gabonátadó területeket ! A bestia a pusztulásnak örül ! Virágzó magyar városok, vidékek idegen járom alá kerültek. Magyarország szétdaraboltatott, pedig ellenezte a háborút és a háborúba csak belesodortatott. Békeművek, amelyeket alacsonyabb kultúrájú prédalesők diktáltak, alig nyújthatnak alapot valóságos, igazságos békeművek kifejlesztéséhez. Békeművek, amelyeket akként alkottak meg, hogy az elítélt még csak jelen sem lehetett, — a bestiajog termékeihez tartoznak. Es a bestiajog továbbfejlesztésének tekinthető az is, hogy még azon kiegyenlítő, segítő engedmények, amelyekkel a nagyhatalmak a trianoni békén könnyíteni akartak, elismerve az igazságtalanságot, amellyel e békemű összerovatott. — nem érvényesülhettek; így a kísérőlevél ígéretei: a ruthén föld önrendelkezése, lényeges határkiigazítások ígérete stb. sem. Bár az ígéretek egy része az érdekelt nagyhatalmak szemszögéből tekintve még érdekörükbe is tartozik; miután a magyarság megizmosodása e népet ismét képessé teszi arra, hogy ellensúlyozza — anélkül, hogy önrédekükben kár esnék — a német, a szláv elemek túltengését. Vájjon amit tintával vétkeztek, csak vérrel lehetne letisztítani?

Franciaország egy új jogot illesztett a nemzetközi

kódexbe. A félelem jogát. Gyengeségének érzetében, faja pusztulásának tudatában csak mások segítségére támaszkodva képes erőt kifejteni. Szegény francia nép! Szegény, mert nagy tehetségében oly bosszúvágy sarkalt, mely, miután nagy revolúciók, a napóleoni hadjáratok és öngyilkos erkölcsoid amúgy is vérszegénnyé tettek, a megmaradt utolsó erődet is elvesztetted e vészes világháborúban. Regenerálód már csak idegen vérrel történhetik. Feketével? Germánnal? Szegény Franciaország, mely hisztérikus vakságában Észak-Magyarország fiatalságát, Nyugat-Magyarországot az általa oly gyűlölt német kultúrájának szolgáltatta ki i

IV.

A magyarok vérszerződése.

Híven megőrzött szájhagyomány szerint a hét magyar törzs vezére, amikor Magyarország elfoglalására indult, vérszerződést kötött egymással és fejedelmükkel. Álmossal, karjuk ereiből vért cseppentve egy kehelybe, azt a Hadúrnak felajánlották; e vérszerződés egyszersmind az ezeréves alkotmány első csiráját adta.

E vérszerződés összetartó ereje megmaradt mind mai napig Szent István jobbjának oltalmazásában.

Ha különös erőt sejtene az alkotmányban, amelyet e vérrel pecsételtek meg, úgy még bűbájosabb ereje van annak a vérnek, amelynek minden cseppje magához forrasztotta még a vendégekként fogadott idegen elemeket is és izzó cseppekben a szívük vérévé vált.

Hiába szakított el e rettenetes béketákolmány milliókat testvéreitől, — hiába akarták félrevezetni a tótokat, a horvátokat, a ruténeket: e vér nem válik vízzé.

Hiába rendítették meg az összetartozás alapjait, úgy

hogy majd olyan pártharcok tépjék a magyarságot, mint a szerencsétlen Firenzét, a szerencsétlen Itáliát Dante korában, amikor családokat, barátokat gyilkolt e harci riadó: Itt a gelf, ott a ghibellin győz! — Hiába akarták kívülről osztály harccal tönkretenni a magyarság erejét idegen, zsidó szovjetkiküldöttekkel. A vérszerződés ereje nem múlhat; és minden egyenletlenséget a magyarság érdekében felold; és minden akaratot a vérszerződés erejével egybeolvaszt!

E régi hagyomány szimbolikumához annyit fűzhetünk, hogy a népegységet a földrajzi egység segítette elő.

A Duna nem tehet róla: ma is mindenholnan ő hozzá sietnek források, folyamok; a magvető lapály elementáris erővel vonzza magához az iparral élő hegyvidéket, hiába alkottak homunkulus módjára új államalkotmányokat; mindenholnan szabadulni akarnak a rájuk erőszakolt kötelelékekből: homunkulus-államban nincs hazaszeretet, nincs összetartás, ameddig az erőszak ér. addig ér a lazán összetartó kapocs. Es az erőszak meddig tarthat?

V.

A háborút ki okozta?

Mind, akik résztvettek benne.

Bűnbakot kerestek ?

Azt hiszem az osztrák-magyar trónörökös nem halt el önszántából; azt hiszem, az oroszok nem vágyódtak mások kedvéért Konstantinápoly felé; azt hiszem a franciák sem ordították hiába világgá évtizedeken keresztül a revanche gondolatát.

Lehet, hogy a katonai készülődések túlnagyok voltak, lehet, hogy a monarchikus formákban az isteni hivatottság

elve túltengett, de ez okot a háborúra nem adott. Amerika, Anglia, a kevésbé érdekeltek még utolsó pillanatban és a háború első éve vagy évei után békét közvetíthettek volna, de elmulasztották azt. Hogy mennyi bűn terheli a világ Shylokjait e mulasztásokban? Nevezzük ezeket fegyvergyáraknak, trösztöknek, hadianyagszállítóknak, hadihajó-építőknak; nevezzük gyarmat-irigységnek, fejlődési irigységnek, a fekete súlyt ők vetették a háború serpenyőjébe.

Millió és millió font húst kellett a szerencsétlen Európa testéből kivágni, annyit, hogy nem egy állam az elvéréshez közel van. Es a kultúrás népet, a kulturátlan nép alig pótolhatja !

A világ Shylokjai most észbe kapnak, — ők jajgatnak leginkább: Pang a kereskedelem, az ipar, a pénz értéke meghal, az értékek devalválódnak; oly béke azonban, amely csakis az ő kedvükért kerülne revideálás alá, az rothadt béke volna; a pénz, a kereskedelem, az ipar, mind csak sugarak a lét kérdésében; bizonyára fontos sugarak, de nem az övék az elsőség. Nem a francia félelem, nem a szláv kapzsiság, — nem hatalmi túltengések alkothatnak hosszantartó, minden félre nézve gyümölcsöző boldog békét.

Ranke, a naiv tudós azt merte állítani, hogy az államok alapja, a tartóséletű államok alapja a vallás és az igazság egyszerű elveire vihetők vissza. Tegyük a teológiai ízű vallás fogalom helyébe az erkölcs fogalmát; mégis nem ugyanazok az elvek lehetnek-e csak alapvetői a tartós békének?

VI.

A vallás fogalmát egyesítsük a mindenség lírának fogalmával, aki az egész világot, aki e földet az élet, a fejlődés törvényei szerint alkotá; Newton. Darwin. *Ranke*.

és nem tudom hányan, kik úgy a sejtben, mint a világűrben, az égitestek járásában, mint a természet formáiban, a népek küzdelmeiben, mint az egész kiforrásában egy törvényszerűséget ismertek fel: mind, mind tulajdonképpen a vallás és az igazság alapján állottak. És azt az alapot nem tudnák megtalálni azok, akik most hivatva vannak békét teremteni, amely alapon együttes működésben fejlődhet az egész kultúrvilág?

Azelőtt egy évszázaddal az angol Malthus még azon aggályokkal küzdött, hogy a nemzetek túlszaporodásukban a föld termékeivel nem érhetik be. És most tekintsünk körül a mívelt népfajok fejlődése menetén. Az ír nép évtizedek óta kipusztulóban, a franciák szaporodási mínuszát a háború a lehetetlenség határaihoz vitte. Amerika bevándorlás nélkül nem gyarapodhatik, Angliának a külháborún kívül beháborúban kellett véreznie, Németország egészséges szervezétével is nehezen emelkedhetik fel. Magyarország le van törve, ki van rabolva, — Oroszország kommunizmusával öngyilkosságot követett el. Itáliának is tetemes vérvesztése volt, Ausztria nyomorog, a csehek, oláhok és szerbek felfuvalkodottan létük ingatag voltát még nem látják be. Az élet, a fejlődés vonala mindenhol oly mélyre sülyedt, hogy több népnél emelkedni alig tud már. Ez legyen az európai kultúra vége"? És Amerika azért avatkozott bele a háborúba, hogy ehhez az eredményhez jusson Európa? Egy oly helyzethez, amely majdnem rosszabb a háborúnál, és a felemelkedést lehetetlenné teszi?

Világháborút a művelt nemzetek már nem vihetnek; lehet nyugtalanítással, guerillaharcokkal nemzetének létéért küzdeni: — de új világháború megindulása lehetetlenség immár. Az emberi élet kiirtására irányuló gépek tökéletesednek, — az élet forrásai ellenben kiapadóban vannak a kultúrnemzeteknél. Oly békeművet kell teremteni, amely

kizárja az élet pusztulását és elősegíti az élet fejlődését, — különben a fehér faj pusztulásnak indul ! Az élet vonala már a háború előtt is minden kultúrállamban sülyedőben volt. Kedvező gazdasági viszonyok e sülyedést némileg ellensúlyozták. Ha a mostani állapotok hosszabb időkre elhúzódnak, úgy az összes kultúrállamokban súlyos krízis áll be a népesedési viszonyok tekintetében.

VII.

Angol tudós mutatta ki a legnagyobb pontossággal a világűr és a föld törvényeinek egyenlőségét, és van angol politikus, aki csodálkozik, hogy az emberiséget megmozgató eszmék, — gonoszak és jók egyaránt elhatárolva nincsenek? Hogy az orosz szovjet, az ír küzdelem megrendíti Indiát, Egyiptomot, és tán még más féltett kolóniát is ?

Oroszországot részben erőszakkal lázították, hogy cárja békét ne köthessen a némettel, — vörös zászlókkal gyűrték földre a le nem győzötteket, a le nem győzhetőket: Németországot, Ausztria-Magyarországot. De az elbukottakat Nektek kell felemelnetek, hogy Ti el ne bukjatok. A német anarchizmusnak, ha megindul, nincs határa nyugat felé!

A *Wilson-féle* hamis népboldogító eszmék már most is megrendítettek győztest, legyőzöttet egyaránt, a nagytőke túltengése a hazug és öngyilkos kommunizmusba csapott át.

Hosszú háború után egy és ugyanazon keretekben maradvá, a népek gyorsabban gyógyultak volna, de Ti új államalakulatokkal kísérleteztetek, új államformákkal — először a felbontóelemekkel megbomlasztva a régiéket.

A Mindenség megteremtője életet akart teremteni e földön és nem pusztulást.

Az ő szándékaival, az ő útmutatásaival nem egyezik a hosszú háború, 10 millió ember pusztulása; az ő alkotó munkájával ellenkezik az emberi elme legdörébb, kicsinyesen ostoba, úgynevezett békemunkája, amely új 10 millió, életet pusztítana, ha nem lesznek emelkedettebb elmék, kik megállítják e vést. Örökös történelmi szégyene Amerikának, Angliának, Itáliának, hogy ez újabb pusztulást, népbölcndítást, kommunizmust elősegítették, és a két utóbbi az aláírt, dőre békeművekért mintegy kezességet vállalt. Örökös szégyene a keresztény kultúrvilág e pusztulása.

VIII.

Ki volt e háború győztese?

A halál! Senki, csak a halál.

Mi tíz millió sírnál állunk, e háború folytán, a kommunizmus folytán, e béke folytán a nemzetükért elvérzettek sírjainál.

Mi Európa virágzásának, kultúrájának sírjánál állunk. A háború olyan, mint a hősi idők eposza, amelybe belesírt az elárvultak panasza; a mostani úgynevezett béke, mely az alacsony bosszú, a rablás, a zsarnokság és a kommunizmus örülete, rémes fináléja e hatalmas eposznak.

A jazz-band fülsiketítő hangegyvelegét az angol *Buchanan* kezdte Oroszországban.

A mi magyar *Lisztünk*, az osztrák *Mozart*, a német *Wagner* dallamai elnémultak, és fúriák sikolya reszketteti meg a földet minden sarkában.

E tébolyt mikor hatják át Isten szavával élő naiv tudósok, kik az örök életbe belátva, egybehangzó örök igazságokkal válthatják meg a megtévedt emberiséget? Ismételjük e naiv és örökös igazságokat?

Egy törvény van csak a világűrben, e földön, az emberiség fejlődésében egyaránt.

Nemzetközi jog csak általános emberi igazságokból élhet; és csak jogegyenlőséggel lehet törvénné.

Élet és fejlődés csak az igazságnak és a vallásnak, vagyis az erkölcsnek védelmében virul.